

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 48. årgang Nr. 4/2014

Eriks minne
Elg og ulv
Eventyrskogene

Til minne om markalovens far

Av Johan Ellingsen

Tirsdag 11. november fikk vi den tunge beskjeden om at den høyt respekterte markaforkjemperen Erik Sture Larre var gått bort – 100 år gammel.

Mye klokt er sagt om denne mannen, som i tysk krigsfangenskap på Grini opprettholdt livet med tanken på alle de minnerike opplevelsene han hadde hatt i Oslomarka i sine ungdomsår. I boka «Drømmen om Marka, 100 års kamp for friluftsliv» forteller han hva han tenkte på Grini: «... om jeg noensinne slipper levende ut igjen herfra, skal jeg kjempe så lenge jeg lever for å bevare muligheten for slike opplevelser».

Han satte seg et mål om at han ville ofre resten av sitt liv for å sikre denne perlen for sine etterkommere og Oslos befolkning. Sammen med den noen år eldre Niels H. Houge, som allerede før krigen lanserte ideen om en byggegrense mot Marka og tegnet «den sorte strek», ble Erik toneangivende i årene etter krigen for å bevare Marka som friluftsområde for Oslo-regionens befolkning.

Erik var jurist og friluftslivsentusiast og påtok seg selv – sikkert med glede – på 1960-tallet jobben med å gå opp hele markagrensen fysisk for deretter å nedtegne den på kart. Eriks markagrense dannet grunnlaget for det

*Erik Sture Larre fotografert da han feiret markalovens 5-årsjubileum den 29. august i år.
Foto: Steinar Saghaug*

som seinere skulle bli markagrensen, som fikk sin endelige stadfestelse gjennom markaloven i 2009.

For de av oss som lærte ham å kjenne var han en fantastisk inspirator som helt til det siste var stjerneklar angående viktigheten av arbeidet med å bevare Marka. Da loven endelig var i havn, påpekte han tydelig at «kampen for Marka er ikke over». Han så akkurat som vi i Østmarkas Venner nå erkjenner, at det nå gjaldt å forsvare ikke bare Markas grenser, men også dens innhold.

Lederen har ordet:

Nytt fra Østmarka – Medlemsblad for Østmarkas Venner

Ansvarlig utgiver: Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo
Redaktør: Helga Gunnarsdottir
e-post: hegunna@online.no
Assisterende redaktør: Bjarne Røsjo

Forsidebilde: Blåtimen ved Hauktjern.
Foto: Espen Bratlie
Grafisk design, repro og trykking: 07 Media – 07.no
Opplag: 4 500
Frist for stoff til neste nr. er 15. januar 2015

Det mest slående med mennesket Erik Sture Larre var den langsiktige tålmodigheten i hans arbeid. Han var utålmodig etter å gi Marka et bedre juridisk vern, samtidig som han var tålmodig og utholdende helt til det siste. At det skulle ta nærmere 70 år før hans arbeid ble kronet med seier, sier mye om at vi aldri må gi opp å kjempe for det vi tror på, men alltid ha de langsiktige mål for øye.

Erik var så heldig at han fikk oppleve at krigsårenes drøm ble til virkelighet, og han donerte noe av sin formue til Erik Sture Larres stiftelse til friluftslivets fremme, materialisert gjennom Friluftslivets Hus på Fjerneretern. Der avholder Oslo og Om-

land Friluftsråd i dag mange av sine friluftslivsaktiviteter for barn, ungdom og innvandrere, samt møter og arrangementer.

Erik var både generalsekretær og styreleder i OOF. De siste årene var Erik leder av rådet og ledet derfor generalforsamlingen i OOF. Noen uker etter at han fylte 100 år ble han gjenvalgt som leder av rådet. Han hadde derfor sammenhengende verv i OOF fra 1946 og fram til han gikk ut av tiden.

Mange med oss vil savne hans gode smil og lune humor. I evig takknemlighet for hans livslange og viktige arbeid, lyser vi i Østmarkas Venner fred over Eriks minne.

Styret i Østmarkas Venner 2013–2014

Leder: Johan Ellingsen 90 92 15 68

Nestleder: Helga Gunnarsdóttir 95 99 23 49

Sigmund Hågvar 91 71 45 10

Arne Kvalheim 90 03 33 40

Bjarne Røsjø 90 84 59 97

Inger Tangen 41 25 66 47

Ingunn Lian Nylund 94 98 20 06

Varamedlemmer: Arild Rambøl 90 07 81 09

Bente Lise Dagenborg 41 92 29 41

Medlemssekretær: Monica Hoel 97 64 05 84 Regnskap: Kristin Ohnstad 93 40 66 71

E-post til styret og ansatte: fornavn@ostmarkasvenner.no

Kampen for å sikre Marka er ikke over

Av Bjarne Røsjo

– Markaloven var et stort framskritt, men kampen for å sikre Marka er ikke over, sier Johan Ellingsen, leder i Østmarkas Venner.

Markaloven trådte i kraft 1. september 2009, og Fylkesmannen i Oslo og Akershus (FMOA) og OOF inviterte derfor til seminaret «Fem år med markaloven» fredag 29. august for å oppsummere erfaringene med loven. På seminaret la Ellingsen fram flere eksempler på at kommuner rundt Østmarka har behandlet saker på en lemfeldig måte.

Miljøvernssjef Bjørn Torp i Lørenskog kommune og spesialkonsulent Marit Bakkerud i Bærum innledet med å si at markaloven har noen svakheter, og at den har medført en del merarbeid i kommunene. Men de to var enige om at loven i hovedsak har fungert bra, for den har satt en absolutt grense som vil sikre Marka for fremtidige generasjoner.

Innholdet må sikres, ikke bare grensa

Johan Ellingsen sa i sitt innlegg at det ikke er nok å ha en markagrense – vi må også sikre det som er innenfor grensa. Han la deretter fram flere konkrete eksempler på at kommuner ikke har behandlet saker godt nok. Det første eksemplet gjaldt en tursti til det populære utfartsstedet Myrdammen i Rælingen, hvor ØV i lengre tid hadde etterlyst en bedre atkomst fra Nordby skole.

– Da arbeidet ble påbegynt vinteren 2013, fikk vi et lite sjokk da det ble anlagt en trasé med veistandard på sprengt stein i hele traséens lengde langs Myrdammen. Dette var et langt mer omfattende inngrep enn det som var omsøkt. Vi klagde til kommunen og fylkesmannen på omfanget av tiltaket, idet vi henviste til markalovens § 9 om søknadsplikt etter plan- og bygningsloven ved anleggelse av større stier og løyper. Vi krevde en ferdigbefaring med Fylkesmannen, som resulterte i at kommunen fikk en irettesettelse fordi inngrepet var mye større enn omsøkt. Turveien ble ferdigstilt som planlagt, og det skal sies at dette er blitt et veldig populært tiltak i området, sa Ellingsen.

Oslo kommune ble anmeldt

Ellingsens andre eksempel gjaldt en ny trasé for en skiløype innenfor Slåttebråten i Enebakk, i retning mot Eriksvann. Området ligger i Enebakk, men eies av Oslo kommune.

– Inngrepet var så omfattende at både politiet og Statens naturoppsyn (SNO) mente at anlegget burde vært behandlet etter lovverket, og at Oslo kommune Bymiljøetaten derfor har satt i gang et ulovlig inngrep. SNO valgte derfor å anmelde saken. Denne saken kan

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har gitt Rælingen kommune en irettesettelse, fordi inngrepet med anleggelse av en tursti fra Myrdammen ble langt større enn omsøkt. Foto: ØV.

bli viktig for å statuere et eksempel angående anleggsarbeid og lovverket i Marka, mente Ellingsen.

Ellingsen rettet også kritikk mot Bymiljøetaten i Oslo, som har gitt arrangørene av Terrensykkellrittet 2013 muntlig tillatelse til klipping av blåstier uten å kreve en søknad, uten å arrangere høring, og uten å gi en skriftlig tillatelse eller tenke på en avtale om vedlikehold.

Lørenskog kommune fikk også kritikk, fordi arbeidene med opprusting av en anleggsvei til Drettvann ble startet opp før klagefristen hadde gått ut. Selv om kommunen påberopte seg unntak for teknisk infrastruktur

(vannverk), mener ØV at dette inngrepet var så omfattende at det burde vært sendt på høring for deretter å bli behandlet av både kommunen og FMOA.

Foreslo forbedringer

Ellingsen oppsummerte med å foreslå en del forbedringer som kan sikre at markaloven får den effekten den var ment å skulle ha.

- Vi mener at lovverket bør følges opp bedre, og våre erfaringer tyder på at det trengs mer kunnskap både hos de som skal forvalte loven og de som er berørt av den. Vi mener derfor at både kommunene, markaorganisasjonene og idrettsorganisasjonene bør få opplæring i lovverket.

– Det er ikke nok å ha en markagrense – vi må også sikre det som er innenfor grensa, sa Johan Ellingsen i sitt innlegg på seminaret om Markaloven. Foto: Steinar Saghaug.

– Videre bør departementet starte arbeidet med en forskrift om hensynsfull bruk av Marka, slik det gis muligheter til i lovens paragraf 12. Bestemmelsene i forskriften skal bidra til å bevare og utvikle et godt forhold mellom brukere av Marka innen henholdsvis friluftsliv, idrett og næringsutøvelse, i tillegg til hytteiere og fastboende. Det skal legges vekt på at flerbruken i Marka skal foregå innenfor rammen av bærekraftig bruk, sa Ellingsen.

Det enkle friluftslivet

Østmarkas Venner har tidligere advart mot at det anlegges idrettsarenaer som hindrer folks utøvelse av det enkle friluftslivet. Inntrykket er at kommunene rundt Marka er pågående for å tilrettelegge for offentlig støttede idrettsaktiviteter og anlegg som kan skape unødvendige brukerkonflikter, sam-

tidig som verdien av det enkle friluftslivets betydning for folkehelsa undervurderes. På seminaret fikk ØV varm støtte for sitt syn av Gjermund Andersen, styreleder i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus.

– Jeg vil gjerne slå et slag for det vanlige friluftslivet, som ikke krever anlegg eller annen tilrettelegging enn muligheten for å komme seg ut i Marka. Kommunene må ikke bli så ivrige til å bygge anlegg og drive med tilrettelegging at alle muligheter for dette blir spist opp, sa Andersen i en avsluttende paneldebatt.

Tidligere på dagen hadde professor Kirsti Pedersen Gurholt pekt på at de aller fleste turgjengere sier at de helst vil oppsøke urørt natur, men at de rent faktisk går på tur på veier og stier i områdene nær der de bor. Det

Fylkesmannen i Oslo og Akershus og OOF arrangerte fredag 29. august et godt besøkt seminar om erfaringene med markaloven gjennom fem år. Foto: Steinar Saghaug.

er derfor viktig å ta vare på denne muligheten.

Motstander av markaloven

Markalovens ivrigste motstander under seminaret var olympieren Vegard Ulvang, leder i Det internasjonale skiforbundet. Ulvang mener at loven slett ikke bør feires. – Det er snarere en grunn til å gråte for alle dem som er glad i å ferdes langs løyper, stier og veier innover i Marka, sa Vegard Ulvang i et intervju med NRK Østlandssendingen.

Ulvang fikk svar på tiltale av fylkesmiljøvernsjef Anne-Marie Vikla, som slett ikke var enig i hans beskrivelse av et omfattende byråkrati som setter en stopper for alle initiativer.

– Marka burde være stor nok til å gi plass til alle interessenter. Vi får mange søknader om dispensasjon, og 80 prosent av dem får «ja». Dette går helt greit hvis de ulike brukergruppene respekterer hverandres måte å bruke Marka på, sa Vikla.

Marka-seminaret ble åpnet av statssekretær Lars Andreas Lunde i Klima- og miljødepartementet. – Alle er enige om at Marka er unik, og at den er en av Oslos fremste kvaliteter. Vi må derfor ta vare på Marka, og praksis har vist at det er mulig å få til mye innenfor rammene av Markaloven. Vi må sikre at Marka består, og det gjør vi best ved å utvise fleksibilitet innenfor rammene av markagrensen, sa Lunde.

Skal vi ha sportsarenaer i Østmarka?

Tekst: Bjarne Røsjo

Lørenskog Rotaryklubb tok i begynnelsen av oktober opp et stort spørsmål på et medlemsmøte: Skal vi ha sportsarenaer i Østmarka? – Dette temaet engasjerer mange mennesker i Lørenskog, ikke minst på grunn av plankefortauene som terrengsyklister har lagt over mange myrer i Marka, sier programkomiteens leder Kjell Erik Sandberg.

Rotaryklubben i Lørenskog inviterer – som andre rotaryklubber – hver uke til medlemsmøte med foredrag og diskusjon om aktuelle temaer. Onsdag 2. oktober var lederen i Østmarkas Venner, Johan Ellingsen, invitert til å holde foredrag om temaet «Skal vi ha sportsarenaer i Østmarka?». Etter foredraget ble det en god meningsutveksling mellom Ellingsen og mange av de frammøtte, hvor blant annet inviterte representanter fra Lørenskog kommune bidro med synspunkter.

På vakt mot anleggssoner

Lørenskog er, som nabokommune til Oslo, i et press-område med meget store utbyggingsplaner som vil prege kommunen de nærmeste årene. Johan Ellingsen la derfor vekt på at markaloven ikke gir Marka tilstrekkelig beskyttelse, fordi den først og fremst sikrer markagrensen. Dermed har det blitt mindre debatt om hva Marka skal inneholde, og nå er skogsområdet under konstant press.

Ellingsen viste blant annet til at byrådet i Oslo har foreslått å opprette det som kalles aktivitetssoner i den bynære delen av Østmarka. Østmarkas Venner ser det som helt uakseptabelt at det, bare fem år etter at markaloven ble vedtatt, kommer et forslag

Slike plankefortau er det etter hvert blitt mange av i Østmarka, som ledd i tilretteleggingen for store terrengsykkelritt. Lørenskog Rotaryklubb har tatt opp diskusjonen om sportsarenaer i skogen. Foto: Kjell Erik Sandberg.

Hvis du ferdes stille til fots i Østmarka, kan du plutselig få nærkontakt med en rev. Slike naturopplevelser får du neppe fra setet på en terrengsykkel. Foto: Kjell Erik Sandberg.

om at nesten 10 prosent av Marka i Oslo skal gjøres om til noe som i realiteten er anleggssoner.

– Slike ideer kan dukke opp også i pressede kommuner som Lørenskog, så det er viktig å være på vakt, mente Ellingsen.

Mange inngrep små...

– Presset er sterkest i nærskogområdene, der vi frykter at mange små inngrep fordelt over flere år skal føre til at naturverdiene i Østmarka gradvis blir redusert. Østmarkas Venner arbeider for å bevare Østmarka som natur- og friluftslivsområde, og det innebærer blant annet at vi vil ta vare på mulighetene for det enkle friluftslivet som ikke krever anlegg eller annen tilrettelegging, sa Ellingsen.

ØV er blant annet bekymret for en kraftig økning i antallet store idrettsarrangementer i Østmarka de siste årene. Bare i 2014 har det vært flere store terrengsykkelritt i skogsområdet, med opptil 1000 deltakere som til dels sykler langs blåstier og over myrer som er blitt klopplagt på en måte mange turvandrere opplever som skjemmende.

Ellingsen understreket at Østmarkas Venner ikke er motstander av terrengsykling i Oslo-marka, men det finnes grenser. Terrengsyklingen har nemlig gitt opphav til flere konflikter med andre brukere av Marka, blant annet fordi de gamle blåmerkede stiene blir slitt ned når mange syklistene passerer i høy fart. Mange vandrere har også reagert på stor fart og farlige passeringer på tur- og skogsbilveier.

Debatt og dialog

ØV har derfor medvirket til å starte en debatt om terrengsyklingen i Marka, i tillegg til at organisasjonen har deltatt i dialog med terrengsyklistene og kommunale saksbehandlere. – Vi forsøker blant annet å få kommunene til å etablere bedre saksbehandling av søknadene om tillatelse til å arrangere terrengsykkelritt. I dag flyter dette i noen av kommunene rundt Østmarka, og resultatet blir fort at det blir lagt sykkelklopper i områder som burde vært forskånet. Det er heller ikke definert hvem som har ansvaret for å vedlikeholde disse små idrettsanleggene, mener Ellingsen.

Kjell Erik Sandberg, leder for programkomiteen i Lørenskog Rotary dette året, understreker at klubben ikke har tatt noe standpunkt til sportsarenaer i Østmarka. – Men det er alltid interessant å diskutere saker som angår i befolkningen i kommunen. Jeg er nok kjent som mer enn alminnelig friluftslivsinteressert, og jeg er glad for å ha fått anledning til å ta opp temaer som handler om natur og miljø på Rotary-møtene, sier Sandberg til Nytt fra Østmarka.

– Jeg tror mange av medlemmene i Lørenskog Rotaryklubb er opptatt av å bevare Marka, men det vil jo alltid være ulike tolkninger av hva man legger i begrepet. Det er for eksempel mange i klubben som gjerne vil ha flere og bedre tilrettelagte skiløyper med gode spor, mens det kanskje er større skepsis til de lange og brede plankefortauene som terrengsyklistene legger ut. Min personlige mening er at disse fortauene ikke har noe i skogen å gjøre, sier Sandberg.

Kjell Erik Sandberg tror ikke det har noe for seg å forby terrengsykling i Marka, slik enkelte har tatt til orde for. – Det er bedre å appellere til syklistene og andre idrettsfolk om at de må ta ansvar for naturen. Selv om man kan ha forskjellige oppfatninger av hva som skal være lov i Marka, tror jeg som sagt det er veldig mange som ønsker å bevare Marka. Men hvis man for eksempel ødelegger biotoper, har man ikke bevart Marka, sier Sandberg.

Lørenskog Rotaryklubb

Lørenskog Rotaryklubb er en aktiv klubb som satser på et godt kameratskap og arbeid på det lokale og internasjonale plan.

For å leve opp til Rotarys motto «Service above self», er klubben engasjert i prosjekter som har som mål å skape en bedre eksistens for andre. Det lokale engasjementet består av støtte til utvikling av ungdom i Lørenskog, samt støtte for senil-demente pasienter gjennom et prosjekt som involverer ungdom, kommunale organer og Rotary. Det internasjonale engasjementet består av prosjekter for å skaffe rent vann til Aymara-indianerne i Bolivia, støtte til et tannhelseprosjekt i India, samt deltakelse i ungdomsutveksling med Rotary internasjonalt.

Hensikten med kantklipping langs veiene i Marka er ikke å ødelegge blomstene eller skape sikt, men å hindre oppslag av løv-vegetasjon, forklarer Bymiljøetaten. Foto: Bente Lise Dagenborg

Hvorfor kantklippes skogsveiene?

Hvorfor skal skogsveiene i Marka kantklippes? Spørsmålet kommer fra en Nytt fra Østmarka-leser som reagerte på å møte en maskin som meiet ned markblomster og gress og etterlot seg et belte på en meter med dødt gress.

Kan noen forstå hvorfor for eksempel veien rundt Nøklevann skal kantskjæres? Kantskjæring er flott på hovedveier med stor trafikk, man får bedre oversikt, og så kan man slutte med giftsprøyting som man gjorde tidligere. Men på markaveiene ser jeg ikke dette behovet, det hender vel aldri at to biler møtes på denne brede fine veien, skriver NFØ-leseren.

– Sist jeg gikk tur møtte jeg en slik kantsliper som meiet ned markblomster og gress som var ca: 30- 40 cm høyt og etterlot seg

et belte på 1 meter med dødt gress. Men på en liten strekning var det en liten grøft inn til veien, så kantskjæreren kunne ikke brukes. Der sto gule markblomster og grønt gress og strålte lykkelige mot meg, og jeg ble også glad, fortsetter vår leser.

NFØ-redaksjonen har bedt Bymiljøetaten om et svar. Seksjonssjef Bjørn Samuelsen i Skog- og Landskapsavdelingen forteller at hensikten med kantklipping ikke er å ødelegge blomstene eller skape sikt, men å hindre oppslag av løv-vegetasjon.

Kantklipping skaper engvegetasjon

– Skogen vokser inn i veien dersom vi ikke holder den unna. I og med at vi klipper hvert år er det kun tynne løv-renninger vi klipper, men dersom vi venter og tar det hvert annet eller tredje år vil de bli tykkere og høyere, og vi vil få stygge hvite stamme-rester etter klippingen og mer avfall etter at dette er gjort – selv om dette selvsagt blir billigere, skriver Samuelsen.

Dersom det ikke blir klippet kanter i det hele tatt, blir det en vegg av løvskog og ingen blomster langs veiene. Det er takket være klippingen at det i det hele tatt er en slags engvegetasjon med blomster langs veiene. Enkelte biologer har foreslått å utvide klippe-sonen og rake opp det som klippes for å skape mer klassisk engvegetasjon, som erstatning for de mange slåtteengene som gror igjen, mener Bymiljøetaten.

Seksjonssjef Samuelsen forteller at BYM ikke ønsker å ødelegge blomstene i veikanten.

– Vi klipper stort sett kun fra midten av august og utover høsten, etter at de fleste blomstene har satt frø. I nærområdene til byen (randsonen) kommer det stadig inn uønsket vegetasjon, og enkelte strekninger blir derfor klippet tidlig så disse uønskede artene ikke skal frø seg. Strekningene er plukket ut sammen med etatens biologer.

– Ulempen ved dette er selvsagt at også de plantene som vi ønsker i veikanten blir slått. I tillegg til å slå driver vi en aktiv bekjemping av fremmede arter i og utenfor veikantene, som russekål, bjørnekjeks, lupiner, canadagullris m.fl., skriver Samuelsen.

Varsel om årsmøte i Østmarkas Venner

I henhold til foreningens vedtekter skal det avholdes årsmøte hvert år innen utgangen av mars måned. Styret i Østmarkas Venner varsler herved medlemmene om at årsmøtet avholdes

onsdag 25. mars 2015 kl. 19 på Skullerudstua.

Forslag som ønskes behandlet på årsmøtet må være sendt styret innen 15. januar 2015

Vi ønsker alle venner av Østmarka en god jul og et godt nytt år!

En av Østmarka-ulvene
fotografert av Ivar
Johannes Knai

Elg og ulv i Østmarka

Av Olav Hjeljord, NMBU og Hilde K. Wam, Bioforsk

I forrige nr. av Nytt fra Østmarka gjengir Einar B. Rønneberg mye av det vi vet om elg og ulv: Ulven har elg som spesialbytte, næringsbehovet for en flokk er grovt regnet 100 – 150 elg pr år, fortrinnsvis tar den kalv og ungdyr, og det er særlig de voksne ulvene som dreper elg. Rønneberg stiller videre spørsmål om ulven vil bety en katastrofe for elgbestanden i Østmarka. Spørsmålet er betimelig siden den årlige produksjonen av elg, ut fra Bestandsplan for Østmarka elgregion, antagelig er under 100 dyr. Da synes det åpenbart at det blir få, om noen, elg igjen til jegerne.

Selv om en slik betraktning er teoretisk riktig, bør vi være litt forsiktede. I årene 1999–2002 gjennomførte vi studier av ulv i Østfold (den såkalte Mosseflokken). Disse ulvene hadde sitt revir like syd for der Østmarka-ulvene holder til. Det overraskende var at jegerne observasjoner av elg (såkalte

Sett-Elg data) ikke gikk ned etter at ulven etablerte seg i området. I undersøkelsen sammenlignet vi 3 år før ulve-etablering med 3 år etter. Årlig jaktuttak av elg var på samme nivå som i Østmarka og endret seg heller ikke mye med ulv tilstede. I områdene rundt ulvehiene, derimot, observerte jegerne som

I de lavereliggende skogtraktene omkring Oslofjorden kan ulven velge mellom flere byttedyr i tillegg til elg. Ulven kan blant annet ta rådyr (bildet) samt grevling og bever. Foto: Sverre M. Fjelstad

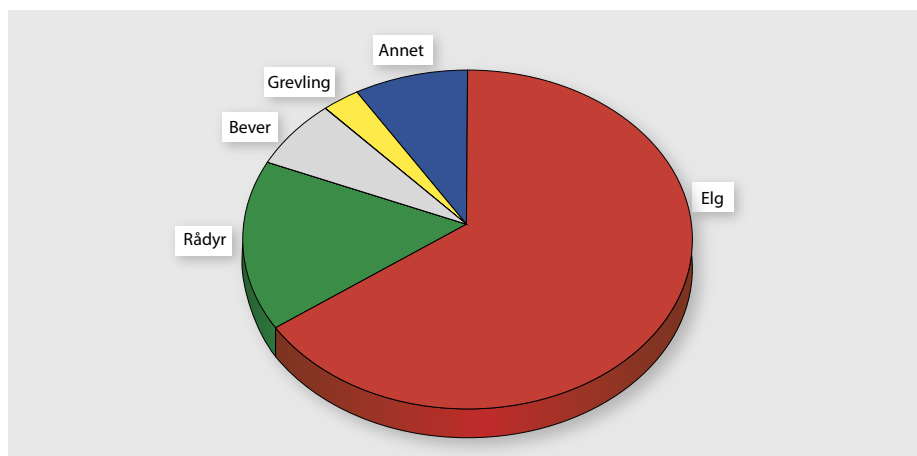
ventet nedgang i antall elgkalver, men det gjaldt ikke for området som helhet hvor det var liten endring, snarere en økning, i antall kalv observert.

Vi er sikre på at nye dyr ikke vandret inn utenfra og slik erstattet de som ble tatt av ulvene. Elgbestanden i området lever relativt isolert og er derfor ganske lik den i Østmarka. Vi har flere mulige svar på hvorfor ulven i Mosseflokken ikke reduserte «sin» elgbestand:

Kunnskapen om 100 – 150 elg pr ulveflokk pr. år stammer fra områder hvor ulven vesentlig lever av elg. I de lavereliggende skogtraktene omkring Oslofjorden har den flere byttedyr den kan nyttiggjøre. For Mosse-

flokken utgjorde elg 65 % av byttedyrene etter vekt, resten var rådyr, bever og grevling. I Østmarka er bestanden av bever langt større enn i Mossereviret, og innslaget av bever og grevling i ulvens diett vil antagelig være særlig høyt i år med milde vintre.

Det er derfor sannsynlig at ulvedrept elg her kan utgjøre betydelig under 100-150 dyr pr år. Det stemmer med at det er funnet overraskende få kadavre av ulvedrept elg i Østmarka så langt. Ulvens belastning på elgbestanden skifter dessuten mellom deler av reviret etter som ulvene skifter hi-lokalitet, og den harde sommerpredasjonen på kalv konsentreres til områdene rundt hiet. Undersøkelsene i Mossereviret tyder også på at elgkuer som mistet kalvene sommerstid, spar-

Ulvens ulike byttedyr i Mossereviret angitt i vektprosent av dietten.

te ressurser og produserte flere kalver neste år. Endelig er det mulig at elgbestanden i Mossereviret var i en svak vekstfase og at et årlig overskudd av dyr bidro til å dekke noe av ulvens behov.

Mossereviret og reviret i Østmarka er ikke helt sammenlignbare. Det siste utgjør snaut 300 km² mens Mossereviret var på vel 500 km². Men begge har en høyproduktiv elgstamme og relativt høy tetthet av elg. Det har vært ulv i Østmarka siden 2012, og et valpekull ble født i 2013. I følge jegerobservasjonene har elgbestanden i Østmarka gått

noe ned de to siste årene. Men det gjelder også elgbestanden i Akershus som helhet. Siste år var det også en nedgang i antall observerte kalver, men dette kan skyldes naturgitte årsaker (værforhold) siden også slaktevekten for kalv gikk ned.

Det blir interessant å følge ulven og elgen i Østmarka framover. Det er rimelig å vente at jegerne vil måtte dele årlig produsert elgkjøtt med ulvefamilien. Tiden vil vise hvor mye!

Om forfatterne:

Hilde K. Wam er viltbiolog og forsker ved Bioforsk. Olav Hjeljord er professor emeritus i viltbiologi ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)

Feil tekst til forsidebildet

Ved en inkurie fikk forsidebildet i siste blad feil stedsangivelse. Bildet er tatt fra Strutsåsen. Vi beklager dette.

Årets julegave-idé: Boka om eventyrskogene i Oslomarka

Av Helga Gunnarsdottir

I forbindelse med sitt 100-års jubileum i 2014 har Naturvernforbundet i Oslo og Akershus utgitt en praktbok om Markas siste eventyrskoger. Også eventyrskogene i øst og sør er rikelig omtalt. En god, vakker og varm bok til venner av naturen i Oslomarka.

Jeg minnes ikke når jeg først ble kjent med begrepet «eventyrskoger», men det ble en del av min hverdag da daværende styreleder i Østmarkas Venner, Steinar Saghaug, ringte meg en dag i januar 2011. Han ba meg ta ansvaret for å foreslå områder i Østmarka som fortjente vern etter § 11 i markaloven, bedre kjent som eventyrskog-paragrafen.

Eventyrskog-paragrafen ble en del av markaloven som en slags plaster på såret til naturvernet, fordi skogbruket ikke ble omfattet av loven. Formålet med paragrafen er å verne som friluftslivsområde *områder som på grunn av naturopplevelsverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet*. Prosessen endte foreløpig med at fire områder i Oslos del av Marka ble vernet i statsråd 4. oktober 2013. To av disse, Hauktjern og Spinneren, ligger i Østmarka – og begge var med i ØVs forslag vinteren 2011. Flere av eventyrskogene er også foreslått vernet som naturreservat.

Bak hele ideen og arbeidet med eventyrskogene står Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA), hvor mer enn 30 medlemmer i over 12 år har deltatt i et gigantisk

Forfatter:	Gjermund Andersen
Innbinding:	Innbundet
Utgivelsesår:	2014
Antall sider:	224
Pris:	399,-
Forlag:	Cappelen Damm
Bestilles:	www.noa.no

dugnadsprosjekt. De har trålet Marka for å kartlegge 150 områder og delområder som kan kategoriseres som eventyrskog. I forbindelse med NOAs og Naturvernforbun-

dets 100-års jubileum, utkom praktboka *De siste eventyrskogene – en veiviser til Østmarka* i høst. Forfatter av boka og primus motor for arbeidet med eventyrskogene er NOAs styreleder Gjermund Andersen.

Det var med stor spenning jeg åpnet boka, og som den Østmarka-entusiasten jeg er, måtte jeg først sjekke om noen områder i Østmarka hadde kommet igjennom nåløyet. Og jeg ble ikke skuffet. Etter innledende kapitler som forklarer eventyrskogene og deres kvaliteter og særpreg (se egen faktaboks på side 18–19) begynner omtalen av de forskjellige eventyrskogene med kapitler om Gaupsteinmarka og Østmarka naturreservater, rikelig illustrert med bilder.

Eventyrskoger kan bli vernet som naturreservat, eller etter markaloven. Våre to bynære eventyrskoger i Østmarka; Hauktjern og Spinneren, har fått fin omtale i boka. Gjermund har trålet Østmarka på kryss og tvers, og som han skriver da han avslutter omtale av Østmarkas perler: *Ja da, jeg legger meg flat – helt flat. Dette er kjempeflott – Østmarka er virkelig fin! Nordmarka-arrogansen fikk seg en real nesestyver. Tenk så heldige vi er som har en så variert, trolsk og trivelig bymark til disposisjon.*

For det er helt sant: Gjermund har faktisk gått igjennom alle områdene og, samtidig som boka «forklarer» skogen, kan den leses for å gi turtips. Den er rett og slett en beskrivelse av de fineste turene og områdene i Østmarka. Den har også med et innholdsrikt kart over områdene som er omtalt i boka – og andre områder som ikke har fått plass, men som er verdt et besøk med kartet i sekken.

Gjermund Andersen, bokas forfatter, nyter matpakka på tur med ØV i Spinneren. Foto: Helga Gunnarsdottir

Resten av boka er viet alle de andre herlighetene i Lillo-, Nord- og Vestmarka, samt Romeriksåsene og Krokskogen. De mange flotte bildene er tatt av anerkjente fotografer som Bård Løken og Pål Hermansen. Boka avsluttes med en tidslinje over kampen om eventyrskogene fra 1960 fram til i dag.

Enten du er ute etter å lære mer om eventyrskogene, eller få tips om turer hvor du kan oppleve vakker og uberørt skogsnatur, så er dette en bok som gir kunnskap og inspirasjon til å ta vare på disse viktige områdene og besøke dem. Noen av dem ligger utenfor allfarvei, andre rett utenfor stuedøra i Østmarka. Boka og eventyrskogene våre anbefales herved på det varmeste.

Spinneren med Svartdalen er en av eventyrskogene som ble vernet i statsråd i 2013. Foto: Espen Bratlie

Her er Gjermund Andersens kriterier for eventyrskog, forkortet fra boka's innledning:

- **Ikke flatehogst:** Planteskogen som kommer etter flatehogst er ensartet med jevn avstand mellom trærne, og skogbunnen har lite liv. Tre firedeler av Oslomarka er slik skog
- **Alder:** Har skogen «grove» trær, kjemper, gammelskog og krokete trær gir den trolske og mystiske stemninger som yngre skog utsatt for industriskogbruk ikke gir
- **Uberørt og naturlig:** Her er det mange døde trær, både stående og liggende, som gir grunnlag for et rikt mangfold av sopp, insekter, fugler og andre planter
- **Mangfold og variasjon:** Med små og store trær om hverandre. Ulike tretyper og vekslende skogtyper gir kontrastfylte og spennende turopplevelser
- **Vilt og dramatisk terreng:** Har skogen i tillegg bratte koller, stup og juv kan det gi skikkelig eventyrstemning, vise deg markas vulkanske historie, og gi lårmusklene trening

Hauktjern er den andre eventyrskogen i Østmarka. Foto: Espen Bratlie

- **Romopplevelse:** Små lysninger i skogen, lukkede skogsrom, vegger av fjell eller trær, og tjern omkranset av skog, gir følelse av å være omsluttet av natur
- **Opplevelse av vann:** Få ting er bedre enn å spise matpakken ved et speilblankt eller skoddekledd tjern, en rislende bekk eller et brusende fossefall
- **Opplevelse av historie og tidligere virksomhet i Marka:** Kulturminner og kulturlandskap i Marka er viktige deler av opplevelsen. Det være seg hustufter, voller, fløteanlegg eller gamle veifar som vitner om tidligere tiders slit og oppfinnsomhet
- **Særpreg:** Har stedet en egenart, noe som gjør at du med en gang ser hvor du er
- **Eventyrlig og trolsk:** Er det noe ved området som egger fantasien? For eksempel uoversiktlige kløfter, veltede trær eller rare figurer, som Steingubben i Gaupesteinsmarka?
- **Stillhet, harmoni:** Skogens lyd, som fuglekvisper, elvebrus eller susen i trekronene, er noe helt annet enn støyen fra sivilisasjonen. En skog i naturlig balanse gir også en følelse av harmoni

Gamle, åpne skoger med høye trær ved vann er ikke bare vakkert – det er også godt for folkehelsen. Bildet er fra Eriksvann i Østmarka.

Skogtur hjelper mot stress og utmattelse

Tekst og foto: Bjarne Røsjø

Nå er det bevist: Turer i gammel skog med høye trær er godt ikke bare for kroppen, men også for sjelen. Svenske forskere har vist at personer med kronisk utmattelsessyndrom blir friskere av å gå tur i skogen.

Forskerne Ann Dolling og Ylva Lundell ved Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Elisabet Sonntag-Öström ved Umeå universitet har ledet en serie forsøk hvor 99 langtids-sykmeldte personer med stress og kronisk utmattelsessyndrom gikk på tur i skogen to ganger i uka, to timer av gangen, i tre måneder. Resultatene er oppsiktsvekkende:

– Forsøkspersonene ble gjennomgående mer harmoniske og lykkelige, sier Dolling.

Ann Dolling og kollegene hennes tok utgangspunkt i tidligere forskning som viser at pasienter på sykehus blir fortere friske hvis de har utsikt til en park eller et grøntområde, enn pasienter som ser rett inn i en vegg utenfor vinduet. Da burde det vel være sunt å gå tur i skogen også?

Noen skoger er bedre enn andre

Som tenkt, så gjort. Forskere ved SLU og stressklinikken ved Norrlands universitetssjukhus i Umeå gjennomførte en serie for-

søk med skogturer i perioden 2007-2010. De stressede eller utbrente forsøkspersonene kunne velge mellom å gå tur og oppholde seg i spredt ung furuskog, gammel granskog, glissen furuskog, buskete blandingskog, gammel granskog med en bekk, eller en gammel furuskog ved siden av en innsjø.

Den gamle furuskogen ved innsjøen viste seg å være den mest populære, mens den glisne furuskogen kom på annenplass. De tettere granskogene var ikke like populære. Forsøkspersonene foretrakk altså åpne og relativt lyse skogsmiljøer, helst med utsikt over et vann.

Gammelskog er best

Da forsøkspersonene ble intervjuet mot slutten av prosjektet, var det klart at skogsturene hadde hatt positiv effekt. De svarte blant annet at skogen hadde gitt dem en følelse av ro, vill natur, god plass og artsmangfold. Dette fant de helst i skog som var mer enn 70 år gammel og hadde trær som var mer enn 16 meter høye.

– De reagerte altså mest positivt på høye trær som ikke gir et inntengt inntrykk. Når trærne blir så høye ser folk stammene mer enn greinene, og det gir fin utsikt, forteller Dolling til Nytt fra Østmarka.

Dolling understreker at ingen av forsøkspersonene ble helt friske og arbeidsføre bare av å gå tur i skogen. Til det trengtes flere tiltak. Men at skogturene bidro til helbredelsen, er godt dokumentert i forsøket.

Forskerne har også sammenliknet effekten av skogturer med effekter av like lange turer i Umeås bymiljø. Forsøkspersonene mente selv at turer i skogen hadde vesentlig bedre virkning på humøret og helsa enn tilsva-

ende lange turer i byen. Forskerne klarte også å måle klart positive resultater på hjertefrekvensen, og i en viss utstrekning hadde skogturene også positiv virkning på det diastoliske blodtrykket.

Skog på resept

En artikkel om forsøket er publisert i det vitenskapelige tidsskriftet *Urban Forestry & Urban Greening* 13 (2014), side 344–354. Resultatene fra denne eksperimentelle studien støtter vår hypotese om at korte turer i skogmiljøer bidrar til å styrke både den psykiske og fysiske helsen, og at turer i skogmiljø kan være gunstig for mennesker med utmattelsessyndrom, skriver forskerne i artikkelen.

Forsøket har fått bred dekning i svenske aviser, med overskrifter som «Skogspromenad kan göra underverk för kropp och själ», «Skogen blev vägen tillbaka för Marina», og «Vi hoppas på skog på recept».

Nærskogene bør vernes

Ann Dollings forskerkollega Eva-Maria Nordström har regnet på hva det koster å beholde det som kan kalles rehabiliteringsskog. – Med vanlig standardkjøtsel går det an å la cirka 15 prosent av skogen stå igjen uten at det svir for mye økonomisk, sier Nordström til den svenske tv-kanalen SVT.se.

– Myndighetene bør ta vare på de eldre og lyse skogene som finnes i nærheten av der folk bor. Disse skogsmiljøene er ikke bare verdifulle ut fra et rehabiliteringssynspunkt, men også til rekreasjon for mennesker i alle aldre. De gamle skogene bidrar til bedre folkehelse, og en bedre folkehelse bidrar til en bedre samfunnsøkonomi, sier Dolling til Nytt fra Østmarka.

Tonekollen byr på et
mektig utsyn over
Mosjøen og store deler
av Marka.

Fantastisk skog i fantastisk vær

Tekst: Bjarne Røsjø Foto: Steinar Saghaug

Hvis du noen sinne har opplevd Østmarka slik som den viste seg fram søndag 14. september, er det umulig å tenke seg noe annet enn at dette området må bli til en nasjonalpark.

Østmarkas Venner (ØV) inviterer flere ganger i året til guidede turer i skogen vi kjemper for å beskytte, og denne søndagen gikk turen til selve hjertet av Østmarka. Det er i dette området ØV ønsker at det skal opprettes en nasjonalpark, og formålet med turen var blant annet å vise fram de unike områdene som kan innlemmes i en slik park.

Ca. 30 mennesker møtte opp på Bysetermåsan for å bli med guiden Sigmund Hågvær på tur i det utrolige høstværet. Sola skinte fra skyfri himmel, det var helt vindstille, og lufttemperaturen nærmet seg 20 grader. Men før selve turen begynte, holdt Hågvær en kort orientering om hvorfor Østmarka er så unik.

Et hull i mangfoldet

– I dag har Norge mer enn 35 nasjonalparker, men ingen av dem ligger i et lavereliggende skogsområde på Østlandet. Dette er et åpenbart «hull» i mangfoldet av nasjonalparker, for ifølge loven skal nasjonalparkene til sammen gjenspeile hele det nasjonale naturmangfoldet, sa Hågvær blant annet.

Hågvær påpekte også at Østmarka inneholder det største inngrepsfrie skogsområdet som er igjen av denne skogstypen. Det finnes i Norge ingen andre områder av denne typen som er store nok, og upåvirket nok, til å kunne bli nasjonalpark.

– Stockholm har sin egen nasjonalpark, Tyresta, som byens innbyggere er veldig stolte av. Nå er det på tide at også Oslo-området og Østlandet får en nasjonalpark. Det skal ikke mer til enn en skogsbilvei eller en kraftlinje før fremtidige generasjoner har mistet muligheten til å oppleve en slik unik skog, sa Hågvar.

Flott utsikt fra Branntårnet

Fra Bysetermåsan gikk turen først forbi Bysetra, som ble bygd omkring 1840 som seter til gården By på Flateby. Stedet eies nå av Oslo kommune og drives som speiderhytte. Fra Bysetra er ikke veien lang opp til et av Østmarkas flotteste utsiktspunkter: Branntårnet på Kjerringhøgda. Der oppe kunne turdeltakerne se med egne øyne at Østmarka fortsatt rommer ganske store områder som er forholdsvis upåvirket av skogsveier, kraftlinjer og andre inngrep.

Fra Branntårnet gikk turen videre på blåmerkede stier til Vangen, som var så godt besøkt at det til tider var tendens til kø foran disken med kaffe, boller og annet godt. Herfra kunne de sprekeste fortsette til Tonevann og Tonekollen, som er en flott utsiktstopp inne i det ca. 18 km² store Østmarka naturreservat.

Gir aldri opp

Oslo kommune eier store områder i Østmarka og har allerede gått inn for å innlemme 24 km² av kommuneskogene i en fremtidig nasjonalpark. ØV håper nå at også Ski, Enebakk, Rælingen og Lørenskog kan bli med på en videre utredning av mulighetene for å etablere en nasjonalpark. Det kan i beste fall gi regionen en nasjonalpark som, sammen med det etablerte naturreservatet, kan verne over 50 km² av Østmarka for våre etterkommere.

En av turdeltakerne, Tom K. Grimsrud, studerer kartet og Østmarka fra toppen av branntårnet på Kjerringhøgda.

En ting er i alle fall sikkert: Når du står på toppen av branntårnet på Kjerringhøgda, eller på toppen av Tonekollen mens du ser utover Østmarka, er det lett å forstå hvorfor ØV aldri kommer til å gi opp drømmen om en nasjonalpark. Her har vi muligheten til å skape en attraksjon som kan bli til beste for befolkningen både på Østlandet og i resten av landet.

Sigmund Hågvar leder an langs stille stier på vei mot Tonekollen.

Rått, vått – og godt (å komme tilbake til bilen)

Tekst: Johan Ellingsen Foto: Bente Lise Dagenborg

Østmarka Naturreservats kanskje mest ville område er muligens ikke det beste stedet for en lenge annonsert guidet tur når Vårherre i dagevis har øst ut nedbør i rekordstore mengder, og store vannmengder har startet sin lange vei tilbake til havet. Det er vel ingen som gidder å dra ut i slikt vær, tenkte jeg, der jeg satt i bilen mens regnet bøttet ned.

Men joda, der kom de, den ene etter den andre med ihuga turgåere, som for lengst hadde skjönt at det finnes ikke dårlig vær, bare dårlige klær. En opptelling viste at 17 par gummi- eller lærstøvler på godt beskyttede bein med gamasjer, regnbukser og ditto hørende regnfrakk og regntrekk over sekken, hadde møtt opp ved Myrdammen søndag 12. oktober. Vel, her er det i alle fall ingen pyser, tenkte jeg.

Etter en liten orientering om området vi skulle inn i, la vi trøstig i vei inn mot Søndre Nessetertjern som var turens første mål. Det startet ikke så bra da den bratte stien opp fra veien var forvandlet til en livlig bekk som dyttet høstens fargesprakende løv foran seg nedover bakken. Men ingen sure miner, selv om noen kanskje fikk noen bange anelser over hva de hadde i vente.

Nistepause på Bjørntjernåsen.

Vilt og nesten uframkommelig

Foran oss lå det 18 km² store Østmarka Naturreservat, der vi skulle bevege oss inn i det nordlige området som Sverre M. Fjelstad beskriver som svært vilt og nesten uframkommelig i sin praktfulle bok: Østmarka naturreservat, Oslos siste villmark. Her er loddrette stup rett ned i små idylliske tjern, og terrenget står på høykant uansett hvordan du snur deg. Den nordlige delen av reservatet består av mange mørke, frodige og trange daler med svær gammel granskog, mens skrinne, vennlige fjellrygger med glissen furuskog liksom dukker opp fra de mørke dalsøkkene for å stikke hodet opp mot sola.

Med mange bratte skråninger som stuper ned i Tappenbergvann, sier det seg selv at her har det opp igjennom historien vært svært lite, om noen skogsdrift. Vindfallene

ligger på kryss og tvers, så de små biter av stier lagd av mennesker og elg som du måtte være heldig å finne, endrer seg fra år til år etter at et vindfall plutselig sperrer veien. Et perfekt område for ulven som var observert i området uka før vi la i vei.

Da små bekkesig var svulmet opp til bruisende bekker, måtte vi noen ganger legge om ruta for å unngå myrer som nå var blitt tjern. Det kom fram vann over alt og selv stiene var små bekker og endeløse dammer. «Det er ikke bløtt, bare litt vått» ropte vi til en som nølte med å hive seg over en bekk for å komme fram til hytta ved Søndre Nesetertjern, der vi fikk vår første kafferast.

Furua hilste velkommen

Etter en ny, litt mer dramatisk elvekryssing ned Aurtjernsdalen passerte vi den gamle

Ned på mosegrodde lier fra Bjørntjernåsen.

setervangen på Griniseter, før vi endelig fant den eneste gangbare skråbakken opp til Bjørntjernåsen. Og sannelig, da ga regnet seg – og matpakka kunne fortæres på en liten kolle ut mot den flotte myra på toppen av åsen. En voldsom furu, sikkert mange hundre år gammel med en brei og flat krone som skapt for et fiskeørnreir, sto og kikket ned på oss for liksom å si velkommen hit opp!

Så begav vi oss ned i det mørkeste og trangeste dalsøkk gjennom nydelige mosegrodde granskoger som leder mot Tappenbergvann. Etter tidligere rekognoseringer visste jeg at

*«Det e'kke bløtt, men bare litt vått» –
Bekkekryssing i Aurtjerdalen.*

det ble en blindvei, så vi dreide østover igjen. Det formelig svulmet av traktkantareller, som nå hadde sin glanstid etter at høstregnet for alvor var kommet. En og annen svart trompetsopp fant vi òg, og faktisk var det fortsatt litt kantarell som var preget av for mye regn.

Ligger du her ennå?

En planlagt avstikker opp på Falkhøgda 291 meter høye topp med utsikt ned på Tappenbergvann ble droppet av tidsmessige årsaker. Så endelig gjennom et trangt skar som så vidt tillot bekken å renne igjennom, dukket Småtjern opp i enden av ei lita myr. De små tjernene blir liksom så personlige når de plutselig viser seg inne i et trangt dalføre, og du nikker gjenkjennende akkurat som du traff igjen en gammel venn. Nei, ligger du her ennå, du da? Akkurat som du har gjort i kanskje flere tusen år.

Nye dristige bekkekryssinger måtte til og så bar det opp igjen til Aurtjærnsdalen, der vi fant stien bort til hytta ved tjernet. Endelig lysnet det litt, og etter en stor omvei med ytterligere bekkekryssinger fant vi igjen lille Drøpla (av tysk dråpe, Dropfel?) – der skiløypa mellom Nordbysjøen og Ramstadsjøen passerer på vinteren. Klokka halv fem sto vi slitne og våte og betraktet høstsola som fikk de varme høstfargene fra bjørkene på andre siden av vannet til å speile seg i Myrdammens nå blå overflate. Da var det godt å ha bilen der!

Den gamle og trauste furua på Bjørntjernåsen.

Neste dag lå tåka tjukk over Østmarka og da hadde i alle fall ikke undertegnede lagt ut på den turen!

NYTT fra styret!

Kommuneplaner Rælingen og Lørenskog

Det er tradisjonelt tid for rullering av kommuneplaner, og styret i ØV har behandlet kommuneplanens arealdel for Lørenskog og Rælingen. Vi registrerer at begge kommunene holder fingrene fra fatet og ikke foreslår noen nye «angrep» på Østmarka. Vi skjønner at begge kommunene opplever et sterkt krysspress mellom hensynet til vern av dyrka mark og markagrensen, men det undrer oss at det ikke søkes mer regionalt samarbeid kommunene i mellom for å lette på arealsituasjonen.

I vårt svar til Rælingen kommune etterlyser vi bedre tilrettelegging for å få folk ut i Østmarka, f.eks. ved å bygge flere utfartsparkeringer. Vi er meget tilfreds med at den omstridte men verdifulle Kongeveien gjennom hele kommunen nå skal bevares og gis bedre sikring.

I Lørenskog synes vi det er positivt at kommunen vil bedre sti- og løypetilbudet i Østmarka, men vi kan ikke akseptere at disse tiltakene behandles samlet i kommuneplanen uten noen detaljer om tiltakenes omfang. Vi ber om at disse tiltakene må beskrives bedre, og at kommunen fremmer en egen sti- og løypeplan som så kan sendes på høring. Slik kan det totale sti- og løypetilbudet i denne delen av Østmarka vurderes samlet. Først etter en samlet vurdering av tiltakenes omfang, kan det tas stilling til om det er nødvendig med en egen reguleringsplan for tiltaket.

Grønmo – nok en gang

ØV er nok en gang bekymret for utviklingen i saken om etterbruken av Grønmo. Vi var svært fornøyd med Oslo kommunes utviklingsarbeid for Grønmo inntil OL-saken, planer om skiskytteranlegg og nå eventuelt også en helikopterbase for politiet, plutselig grep inn og stoppet en god planprosess. ØV vil øke presset for å få til en best mulig løsning for etterbruken av Grønmo, både av hensyn til beboere og av hensyn til Østmarka.

Haukåsen og Spinneren

Arbeidet med å utarbeide forvaltningsplan med skjøtselsplan for disse to verneområdene etter § 11 i Markaloven er i gang i regi av Bymiljøetaten i Oslo kommune. Vi har deltatt på møter om planene og vil komme tilbake til saken seinere. ØV har reagert sterkt på at den samme etaten, mens forvaltningsplanene er under utarbeidelse, fremmer oppstart av reguleringsplanarbeid for en stor turvei mellom Sølvdobla og Sandbakken forbi Dølerud.

«SKIJEGER'N»

Bli med på ØSTMARKA OK's VINTER-TUR-ORIENTERING!

15 poster ligger lett tilgjengelig langs løypenettet
i Østmarka, i perioden 01.11.2014–22.03.2015.
Ved snømangel kan postene tas til fots.

Deltakerpose, som inneholder kart m/poster og klippekort,
koster kr. 150,- Ekstra deltakerkort kr. 30,-.

Hver post gir poeng, og du kan få merke ved oppnådd krav.
«Skijeger'n» arrangeres i år for 21. gang.

Kaffepost arrangeres søndag 25.01. – ekstra poeng,
samt servering av gratis kaffe, saft og kjeks.

«SKIJEGER'N» kan kjøpes:

G-Sport AS, Strømmen Storsenter • Norli Bokhandel, Triaden • «Kaffe-
posten» 25.01. kl. 12-14 (Lintjern) • Nettsalg via ostmarkaok.no • eller ved
henvendelse til Tore Ruud tlf. 917 30 630, E-mail: ruudgard@gmail.com

Nyanlegg og opprusting av skogsveier

ØV har mottatt flere planer om opprusting av skogsbilveier, særlig i Losby for å tilpasse disse til lengre og tyngre tømmerbiler. Opprusting i form av økt svingradius, større snuplasser og flere møteplasser er prioritert fra Landbruks- og matdepartementet, men vi har også fått en helt ny vei ved at en gammel tømmervei til demningen ved Drettvann nå er rustet opp til en moderne skogsbilvei. Angivelig for å få inn tunge betongbiler for å ruste opp demningen som trenger vedlikehold. Som tiltak for å «bedre teknisk infrastruktur» er behandlingen av slike saker unntatt fra Markaloven, men det forundrer oss at en vanlig saksbehandling kan gjøres så lettvinnt uten at planene blir sendt på høring. ØV har protestert på hele saksgangen, men til ingen nytte.

Khurram Khan fra Pakistan tar seg av kaffekokingen. Han er elev ved Skullerud Voksenopplæring og snakker allerede brukbart norsk. – Det har vært svært spennende å få en innføring i norsk fauna og spesielt morsomt å se norske barn bade og klare seg på egen hånd når de skal slå opp telt og sove ute, sier Khurram.

Kaffekoking på norsk i Østmarka

Tekst og foto: Tore Flaa, Bydelsavisen Oslo Syd

Miljøprosjekt Ljanselva har for femte gang arrangert et opplæringsprosjekt for innvandrere, i samarbeid med Skullerud voksenopplæring. Prosjektet tar sikte på å gi et bidrag til integrering av voksne innvandrere.

Målsetningen er å gi elevene en kort innføring i norsk friluftskultur; med spesiell vekt på nærområdet og Oslos elver.

– Vårt tilbud er blitt meget godt mottatt av Skullerud Voksenopplæring og samtlige elever kommer derfra, forteller Leif Bertnes fra Miljøprosjekt Ljanselva.

– Vi har årlig søkt og fått penger fra Bymiljøetaten til dekning av møtelokale og lunsjservering, slik at vi kan ta med oss våre nye landsmenn, og ikke minst kvinner, på tur i marka. Siden oppstarten i 2010 har vi gjennomført kursopplegget for ca. 500 elever, og bare på én dag i september kjørte vi to grupper med til sammen ca 100 personer fra mange forskjellige land.

Gjennomføring

Den ene delen av kurset foregår i auditorium med en ca. 1 timers forelesning med rikt bilde materiale, over følgende temaer:

- Mest vanlig vegetasjon langs elvene i Oslo
- Fisk i elven
- Dyreliv i elvedalen

- Kulturminner
- Miljøvern med vekt på renhold i naturen
- Stimerking
- Demonstrasjon av diverse turutstyr
- Regelverk for utøvelse av jakt og fiske
- Helsegevinster og glede ved aktivt friluftsliv

Andre delen består av en ca. fire timers vandring langs Ljanselva. Her følges gruppen av fire deltakere fra Miljøprosjekt Ljanselva, og det blir orientert og vist: Planter, trær, dyreliv, kulturminner, gamle bosetninger, aktivitetstilbud og stimerking.

Under vandringen tar vi en matpause hvor alle får en lunsjpakke og drikke, og kaffebålet hører med.

Den siste turen ble svært vellykket ikke bare på grunn av strålende sol, men også fordi 5. klassetrinn ved Refstad skole hadde «okkupert» hele gressletta i nordenden av Skrape-rudtjern, hvor gruppen vanligvis koker kaffe. Barna hadde satt opp mange telt hvor de skulle overnatte og våre nye landsmenn fikk oppleve norske barn på telttur.

Flere «Knøttet» i Østmarka

Tekst: Bjarne Røsjø

Sverre M. Fjelstad spurte i forrige nummer av Nytt fra Østmarka om noen visste hvem som bygde koia han kalte «Knøttet» ved Tretjerna i Østmarka? Nå viser det seg at det var flere «knøtt» i området.

Lars Ø. Lund fra Bekkelaget har sendt oss bilder av ei hytte klassekameraten og venen Nils Gunnar Magnell fra Nordstrand bygde i 1942–43, på toppen av Nygårdsås rett øst og opp for Tømmerholtjernet og Gri-seputten. Også denne hytta ble kalt for «Knøttet». Den ble bygd med mye slit, da byggmesterne bare benyttet vindfalls-stokker og måtte slepe disse opp på åsen i det ulendte terrenget der.

Hytta var meget primitiv, forteller Lund. – Så vidt jeg husker, var det så vidt tre mann/gutter i 18-årsalderen fikk klemte seg inn der. Jeg var der og overnattet noen ganger på vinteren 1943/44 og frøs noe aldeles forfer-

delig! Som det fremgår av bildene, besøkte jeg hytta i mai 1982 og da var den noenlunde intakt, mens den var sterkt preget av forfall ved mitt siste besøk 9. desember 1989, skriver Lund til ØV. I 1989 var Lund medlem av ØX og skulle sjekke skiløypa som krysser sydenden av åsen.

Lund forteller også at han hadde en meget spesiell opplevelse der vinteren 1943/44.

– Fantastisk måneskinn – masse løs nysnø, og så hører vi flyalarm langt i det fjerne. Et fantastisk «fyrverkeri» ble vi vitne til av alle sporlysene fra tyskernes luftvernikanoner. Nesten så betagende at vi glemte alvor for dem som var i faresonen, der vi sto i sikker avstand og betraktet det hele.

– Det er litt vemodig å måtte innse at mine turer i Østmarka (bortsett fra på veiene) med mine 90 år nå er over. De første bilder jeg har fra tur i Østmarka daterer seg til vinteren 1931, da jeg var på ski til Rustadsaga med min den gang 80-årige bestefar, forteller Lund.

Fortsettelse om flere Knøtt følger.

Mai 1982: «Knøttet» på Nygårdsås, bygd i 1943/44, står ennå. Foto: Lars Ø. Lund

*Slik ser «Knøttet» ut i 2014, med et enda mer fremskredent forfall.
Foto: Bjarne Røsjø.*

Desember 1989, så langt en snøløs vinter: «Knøttet» i forfall. Lars Ø. Lund benyttet anledningen til å sage av en liten bit til Nils G. Magnell, som bygde hytta. Foto: Lars Ø. Lund

Stratos har funnet trøfler i Østmarka

Tekst: Bjarne Røsjø

Frank Alm Haugen ser mer enn de fleste når han går tur i skogen, fordi han er så flink til å bruke øynene. Nå har han fått seg en turkamerat som er flink til å bruke snuten, og da tok det ikke lang tid før de fant de første trøflene. I Østmarka !

Frank Alm Haugen jobber profesjonelt med taksering av kunst og antikviteter, men på fritiden går han gjerne tur i Østmarka. Da Nytt fra Østmarka intervjuet ham i 2013 hadde han nettopp påvist at både storsalamander og småsalamander, som begge er rødlistede arter, har tilhold i Fjellstaddammen innenfor Skullerudstua i Oslo. Området rundt dammen er så artsrikt at det bærer tilnavnet «Oslos Amazonas» med rette.

Da Alm Haugen i begynnelsen av november i år la turen forbi Fjellstaddammen igjen, denne gangen sammen med den 15 måneder gamle Parson Russel-terrieren Stratos, tok det ikke lang tid før en ny art ble oppdaget: Trøfler! Stratos har nemlig en luktesans utenom det vanlige, og nå er han blitt ekspert på å finne trøfler under fururøtter og langs stier i Østmarka.

– Det begynte med at han fant mye døde spissmus mens han var valp, og dette roste

jeg ham for. Det første virkelig interessante sopppfunnet hans ble gjort i begynnelsen av juni i år, for da fant han flere vrangløpekuler i skogen like bak borettslaget på Bergkrystallen. Senere har han funnet vrangløpekuler også ute i skogen, og på en liten kolle midt i borettslaget, forteller Alm Haugen.

Trøfler i blåstien

Trøffel-funnet i begynnelsen av november ble gjort langs blåstien som går sørover fra Fjellstadbakken i retning mot Skullerudåsen.

– Da Stratos hadde funnet den første trøffelen, tok det ikke lang tid før han fant flere. Noen dager senere fant han trøfler på fire nye steder i løpet av en tur på et par timer, og en av dem var ganske stor og liknet på en potet. Alle sammen har tilknytning til fururøtter. Han har til og med funnet trøfler midt i blåstien, der folk har gått i uminnelige tider, forteller Alm Haugen.

Nyttig å bli spist

Det er litt spesielt at Stratos er så flink til å finne sopp, for Parson Russel-terrieren er i utgangspunktet en drivende og støtende jakt-hund som er mest kjent for å jakte på rev i huler. Forklaringen er at duften av trøfler er helt uimotsåelig for noen pattedyr, som gjerne graver dem og spiser dem. Sporene passerer uskadd gjennom fordøyelsessyste-

Dagens fangst: Det tok ikke Stratos lang tid å finne disse trøflene i Østmarka. Foto: Frank Alm Haugen.

Parson Russel-terrieren Stratos er egentlig en jakthund, men nå er han blitt spesialist på å finne trøfler isteden. Foto: Frank Alm Haugen.

met, og kommer ut igjen i andre enden. På denne måten oppnår soppen å bli spredd over store avstander: Trøflene har rett og slett nytte av å bli spist.

Frank Alm Haugen har ikke rukket å artsbestemme Østmarka-trøflene ennå, fordi det er en vitenskap som krever tilgang på spesiell faglitteratur. Derfor har han heller ikke forsøkt å smake på dem, for man skal jo være veldig forsiktig med sopp som ikke er nøyaktig artsbestemt. Men luktet på dem, det har han gjort.

– Noen av dem lukter omtrent som nesle, men når de blir modne eller overmodne utvikler de en spennende og rik lukt som minner litt om gås eller kalkun. De lukter rett og slett fantastisk, forteller han.

Tid gir opplevelser

For Frank Alm Haugen er trøffel-funnet nok et bevis på at du opplever mer hvis du tar deg god tid. – Jeg ser mange hundeeiere som har det veldig travelt når de er på tur i sko-

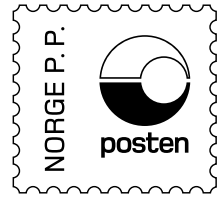
gen. Enten skal de rekke et eller annet, eller så er de ute for å trene. Men hvis de isteden tar det litt mer med ro og lar hunden bruke litt tid på å få snuse her og der, kan de kanskje andre oppleve andre spennende ting isteden, sier han.

– Dessuten sier dette funnet noe om hvor lite vi egentlig vet om den naturen som omgir oss, og at vi bør ta godt vare på den. Stratos har altså funnet trøfler midt i stien, og da forstår vi jo med en gang at eventuelle sjeldne trøfler lett blir borte hvis stien blir utsatt for sterk slitasje under for eksempel et sykkelritt. Dessuten er dette en påminnelse til de som driver med kartlegging av naturmangfold. Det er ikke nok å sjekke mangfoldet over bakken, dere må også sjekke det som er nede i jorda! sier Alm Haugen.

Fakta om sekksporesopper

Både løpekuler og trøfler er underjordiske sekksporesopper. Systematisk hører trøflene hjemme i ordenen *Tuberales*, med om lag 140 arter fordelt på ca. 30 slekter. Slekten *Tuber* kalles ekte trøfler. De mest verdifulle gourmet-trøflene vokser lenger sør i Europa, mens i Norge er det tidligere funnet blant annet rødbrun trøffel (*T. rufum*), stanktrøffel (*T. foetidum*) og bittertrøffel (*T. maculatum*).

Løpekulene er en gruppe underjordiske sekksporesopper med slektsnavnet *Elaphomyces*. Det er kjent åtte arter i Norge. I gamle dager ble de ofte brukt til å stimulere brunsten hos husdyr, og derfor fikk de folkelige navn som «brunstkuler».

Returadresse:
Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand,
1112 Oslo

Bursdagspresang til Østmarkas Venner

Østmarkas Venner fyller 50 år i 2016, og vi har allerede funnet ut hva vi ønsker oss: Flere medlemmer. I dag er vi ca. 4000 Østmarka-venner. Hvis hvert nåværende medlem verver et kvart medlem hver, blir vi 5000 medlemmer i jubileumsåret!

Siden starten i 1966 har ØV kjempet for å beskytte Østmarka mot boligbygging, tekniske anlegg som kraftlinjer og avfallsdeponier, veier, uvettig skogsdrift, og mye annet. Erfaringene fra for eksempel lekkasjene i Romeriksporten viser at vi må være forberedt på alle tenkelige trusler mot dette naturområdet.

Nå står vi overfor nye utfordringer. Det forventes en betydelig befolkningsvekst i Østmarka-kommunene i årene som kommer, og presset på markagrensa vil øke. Markaloven tillater dessuten fortsatt flatehogst og veibygging.

Verv nye medlemmer!

Jo flere medlemmer ØV har, jo større gjennomslagskraft får vi i arbeidet vårt. Vi synes derfor det er hyggelig hvis du bruker gavekortet. Det kan du klippe ut og gi som gave til en venn. Eller du kan verve en venn eller en kollega via våre nettsider.

Støtt Østmarkas Venner via Grasrotandelen

GRASROTANDELEN

ØSTMARKAS VENNER

Organisasjonsnummer: 871278202

32774871278202

Til:

Fra:

Du/dere får:

☐ 1 års medlemskap i Østmarkas Venner

☐ 2 års medlemskap i Østmarkas Venner

Klipp av her og send i dag.

Ja takk, jeg bestiller et gavemedlemskap i Østmarkas Venner

☐ 1 år for kr. 150,-

☐ 2 år for kr. 300,-

Innbetalingsgiro sendes til:

Navn:

Adresse:

Postadresse:

Telefonnr.:

e-postadresse:

Nytt fra Østmarka sendes til:

Navn:

Adresse:

Postadresse:

Telefonnr.:

e-postadresse:

Frimerke
plasseres
her

Østmarkas Venner

Postboks 85 Nordstrand

1112 Oslo

Tilbudet gjelder medlemmer i Norge. Ved å gi bort et medlemskap er du med på å støtte vårt arbeid for Østmarka, samtidig som mottaker får god og nyttig informasjon om Østmarka gjennom vårt medlemsblad «Nytt fra Østmarka» 4 ganger per år. Neste faktura for medlemskap sendes den som har fått medlemskapet i gave. Medlemskapet løper til det sies opp. Eventuelle spørsmål om medlemskap og melding om adresseforandring kan rettes til monica@ostmarkasvenner.no.

Mangler du en gave, eller ønsker du bare å gi bort en oppmuntring?
Hva med å gi bort et gavekort på medlemskap i Østmarkas Venner?

1 års medlemskap koster kr 150. Du kan også velge å gi bort 2 års medlemskap til kr 300.

Ved å gi bort et medlemskap er du med på å støtte vårt arbeid for Østmarka, samtidig som mottaker får god og nyttig informasjon om Østmarka gjennom vårt medlemsblad «Nytt fra Østmarka» 4 ganger per år.

Du gir bort medlemskap ved å fylle ut skjemaet på baksiden. Den øverste delen av skjemaet kan du feks pakke inn og gi til det nye medlemmet som gave, den andre delen klipper du av og sender til oss. Betalingsblankett for gaven vil bli tilsendt etter bestilling.

Du kan også gi bort et gavekort ved å gå inn på vår nettside:
www.ostmarkasvenner.no